

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน

ของ นายปัญญา อุดชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๕๙

เรื่องพิจารณาที่ ๖/๒๕๕๙

วันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙

ประเด็นวินิจฉัย

ประเด็นที่หนึ่ง การปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จะกระทำได้ หรือไม่

ประเด็นที่สอง ผู้ใดมีหน้าที่ปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

ความเห็น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้กระทำการนั้นหรือวินิจฉัยกรณีนั้น ไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ประเพณีการปกครองดังกล่าวต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้”

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่มีเนื้อหาลักษณะทำนองเดียวกันจะปรากฏในรัฐธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒ มาตรา ๒๐ ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ มาตรา ๒๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ มาตรา ๒๕ ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ มาตรา ๓๐ ธรรมนูญการปกครอง ราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๗ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๗ หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญ เป็นลายลักษณ์อักษรโดยยึดหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (The Supremacy of the Constitution) และเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมาย ประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรากฐานที่มา ๒ ทาง คือ ประการแรก จารัตประเพณีตามรัฐธรรมนูญ เช่น หลักนิติธรรม (The Rule of Law) และหลักความเสมอภาค (The Equality) เป็นต้น และประการที่สอง หลักกฎหมายมหาชนทั่วไป เช่น คำปรารภของรัฐธรรมนูญและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาได้มีคำพิพากษาและคำวินิจฉัยของศาลตีความและวางบรรทัดฐานเกี่ยวกับประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและหลักกฎหมายทั่วไป ดังนี้

๑. ศาลฎีกา ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๖/๒๕๐๕ ที่ ๒๒๒/๒๕๐๖ ที่ ๒๒๕/๒๕๐๖ ที่ ๙๑๒/๒๕๓๖ และที่ ๑๑๓๑/๒๕๓๖ เป็นต้น ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๑๒/๒๕๓๖ พิพากษาว่าประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ประกาศ รสช.) ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๒ และข้อ ๖ ขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย มาตรา ๓๐ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔

๒. ศาลรัฐธรรมนูญ ปรากฏในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓ เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยขอขบเซตการใช้บังคับตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง”

สำหรับคำปรารภของรัฐธรรมนูญต้องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญเหมือนดังการบัญญัติไว้เป็นบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญและเป็นการชี้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญด้วยเหตุนี้ คำปรารภจึงเป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึง ที่มา ความจำเป็นและเหตุผล รวมถึงอำนาจในการตรารัฐธรรมนูญ ตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ถือได้ว่า คำปรารภเป็นพระราชอำนาจสุดท้ายโดยเฉพาะของพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง ดังนั้น คำปรารภจึงอาจมีความองค์ใหม่เพิ่มขึ้นจากคำปรารภในร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านการลงประชามติแล้วก็ได้ คำปรารภจึงมีศักดิ์เป็น “พระราชปรารภและพระบรมราชปณิธาน” เช่น พระราชปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ได้ตราไว้ ณ วันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่มีความลึกซึ้งเพิ่มขึ้นเป็นองค์ใหม่จากคำปรารภในร่างเดิมของร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับลงประชามติในครั้งนั้นที่ไม่มีองค์ใหม่ ดังนี้ “...การทำนุบำรุงรักษาศาสนาทุกศาสนาให้สถิตสถาพร...” เป็นต้น

ประเด็นที่หนึ่ง การปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จะกระทำได้ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อพิจารณาประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญไทยย้อนไปตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ก็พบว่าตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น พระราชอำนาจในการสถาปนารัฐธรรมนูญโดยการทรงตราและพระราชทานรัฐธรรมนูญนั้นเป็นพระราชอำนาจโดยเฉพาะของพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่ต้นจนปัจจุบัน

สำหรับพระราชอำนาจในการตรารัฐธรรมนูญนั้น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยังนำร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ขึ้นขอให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตราและประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดของแผ่นดินสืบไป ในการนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพิจารณาและทรงเติมคำว่า “ชั่วคราว” ลงในร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกก่อนทรงมีพระบรมราชานุมัติให้ประกาศใช้ ทั้งคำปรารภก็ปรากฏความตอนหนึ่งว่า

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า

โดยที่คณะราษฎรได้ขอร้องให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม เพื่อบ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และ

โดยที่ทรงได้ยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยมาตราต่อไปนี้”

ข้อนี้ ย่อมแสดงให้เห็นชัดว่าเป็นการเริ่มประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขใหม่ โดยการทรงตราและประกาศใช้รัฐธรรมนูญและทรงสละพระราชอำนาจสมบูรณาญาสิทธิและทรงยินยอมอยู่ใต้รัฐธรรมนูญที่ทรงตรานั้น นับแต่นั้นเป็นต้นมา แม้จะมีการรัฐประหารเปลี่ยนแปลงการปกครองไปกี่ครั้งก็ตาม แม้โดยทฤษฎีนิติศาสตร์จะถือว่า คณะรัฐประหารที่ยึดอำนาจสำเร็จจะออกกฎหมายใดใช้บังคับในบ้านเมืองได้ก็ตาม แต่การตรารัฐธรรมนูญทุกฉบับหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าวขึ้นใช้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ก็จะต้องขอให้พระมหากษัตริย์ทรงตรารัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับตลอดมาจนแม้การยึดอำนาจครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่

๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ คณะรักษาความสงบแห่งชาติก็กราบบังคมทูลขอพระมหากษัตริย์ให้ทรงตรา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ขึ้นใช้บังคับ เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ข้อเท็จจริงที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาโดยไม่ขาดสายนี้ย่อมยืนยันว่า พระราชอำนาจ สถาปนารัฐธรรมนูญเป็นของพระมหากษัตริย์

แม้เมื่อบ้านเมืองเข้าสู่ภาวะมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดแล้ว แต่จำเป็นต้องจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับ ก็ต้องเป็นไปตามหลักเดียวกัน ดังนั้น รัฐธรรมนูญหลายฉบับจึงได้ถวายพระราชอำนาจเด็ดขาดที่จะทรงเห็นชอบหรือไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่จัดทำขึ้น หากทรงเห็นชอบและทรงตรารัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญนั้นก็ใช้บังคับได้ต่อไป แต่หากไม่ทรงเห็นชอบและพระราชทานคืนมา หรือเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่ทูลเกล้า ฯ ถวายร่างรัฐธรรมนูญให้ทรงพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญนั้นก็ตกไป รัฐสภาหรือองค์กรใด ๆ ไม่สามารถยืนยันให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นประกาศใช้ เป็นกฎหมายสูงสุดได้ อันต่างจากกรณีที่ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐสภาอาจยืนยันได้ ด้วยคะแนนเสียงสองในสาม อันแสดงให้เห็นว่าพระราชอำนาจทรงตรารัฐธรรมนูญเป็นพระราชอำนาจ เฉพาะโดยแท้

ความข้อนี้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๑ มาตรา ๙๕ อัญญัติ เป็นครั้งแรก ต่อมาก็ปรากฏในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๙ มาตรา ๒๑๑ ปันรศ วรรคสี่ และมาตรา ๒๑๑ สัตตรส รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘ มาตรา ๓๗ วรรคแปด อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ตามรัฐธรรมนูญ ๓ ฉบับหลังนั้น แม้ประชาชนจะออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว แต่ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงยับยั้งร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านความเห็นชอบของประชาชนในประเทศก็ต้องตกไป

พระราชอำนาจยับยั้งร่างรัฐธรรมนูญเป็นพระราชอำนาจเด็ดขาดสืบเนื่องกันมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๑ จนถึงปัจจุบัน อันเป็นประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เมื่อทรงตรารัฐธรรมนูญแล้ว ถ้าเป็นรัฐธรรมนูญที่ต้องใช้เป็นการถาวร ก็มีประเพณีการทรงลง พระปรมาภิไธยและพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ปวงชนชาวไทย โดยองค์พระมหากษัตริย์ผู้พระราชทานนั้น

ประเพณีนี้เริ่มมาตั้งแต่พระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการให้ประกอบพระราชพิธีขึ้นโดยเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานด้วยพระองค์เอง เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ จนมีการประกาศให้วันดังกล่าวเป็นวันพระราชทานรัฐธรรมนูญและเป็นวันหยุดราชการประจำปีมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ แม้การพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายร่างรัฐธรรมนูญนั้นให้ทรงลงพระปรมาภิไธย และพระราชทานให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติด้วยพระองค์เอง

ประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยทั้งหมดนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า พระราชอำนาจทรงตรา และมีพระบรมราชานุมัติให้ใช้บังคับรัฐธรรมนูญก็ดี พระราชอำนาจพระราชทานรัฐธรรมนูญที่ใช้เป็นการถาวรโดยองค์พระมหากษัตริย์ ย่อมเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงราชย์อยู่ ณ เวลาที่ทรงตราและพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ ดังนั้น เมื่อความปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐเสด็จสวรรคต ท่ามกลางความวิปโยคของมหาชนชาวไทยและต่างประเทศ เมื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ที่ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนฝ่ายข้างมากในการลงประชามติเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙ มีร่างคำปรารภที่ยังไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงดังกล่าว ก็ย่อมเป็นพระราชอำนาจสุดท้ายโดยเฉพาะของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงราชย์สืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่จะทรงปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญนั้นให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง เพื่อทรงตรารัฐธรรมนูญดังกล่าว และพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยสืบไป ตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ยึดถือกันมากกว่า ๘๐ ปีแล้วทุกประการ ประกอบข้อเท็จจริงตามประกาศสำนักพระราชวัง ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙ เวลา ๑๕ นาฬิกา ๕๒ นาที ย่อมส่งผลให้สถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นพระราชอำนาจสุดท้ายโดยเฉพาะของพระมหากษัตริย์สามารถกระทำได้เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในปัจจุบัน

ประเด็นที่สอง ผู้ใดมีหน้าที่ปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

หลักการตีความรัฐธรรมนูญตามแนวคิดของ Hans Kelsen นักนิติปรัชญาชาวออสเตรีย ที่ได้รับสมญานามว่าเป็น บิดาแห่งศาลรัฐธรรมนูญ ได้วางหลักการตีความรัฐธรรมนูญประกอบด้วย วัตถุประสงค์การตีความต้องยึดตัวบทกฎหมาย ต้องยึดจารีตประเพณี และต้องยึดหลักกฎหมายทั่วไป ข้อเท็จจริงกรณีร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ส่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้ดำเนินการแก้ไขตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๖/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๙ แล้วให้นายกรัฐมนตรีเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ต่อมาวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙ ซึ่งอยู่ในระหว่างการนำขึ้นทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคต

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับในขณะนี้ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙/๑ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ก่อนนายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายตามวรรคเก้า ให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับผลการลงประชามติ” แม้ว่าคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการปรับปรุงคำปรารภแล้วก็ตาม แต่คำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์เพราะยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในปัจจุบัน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่จะต้องปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของบ้านเมืองในปัจจุบันก่อนเสนอนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า การปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญเป็นพระราชอำนาจสุดท้ายโดยเฉพาะของพระมหากษัตริย์ สำหรับการปรับปรุงคำปรารภก่อนที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นสามารถ

กระทำได้และให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ดำเนินการปรับปรุงคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป

นายปัญญา อุดชาชน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ